

1

Soms ging ik 's nachts naar school, liep door het lage, in duisternis gehulde gebouw terwijl ik de ene lamp na de andere aandeed en zag hoe het licht boven me door het donker heen brak, flakkerend, alsof er een zwerm sluimerende insecten werd gewekt en nu geïrriteerd door het gebouw fladderde. Her en der lagen spullen die de leerlingen hadden vergeten: een tas achteloos tegen de muur gegooid, volgeklad met namen van voetballers in dik, rond kinderhandschrift, een schrift in de vensterbank, versierd met hartjes en getallen die codes moesten voorstellen, begreep ik, een wollen muts die flauw naar fruit rook. Appels, dacht ik en ik vroeg me af van wie hij was. Ik legde hem terug en liep door, deed de deur aan het eind van de gang open en kwam in het open gemeenschappelijke lokaal, waar ook mijn eigen klas huisde. Het project waar we een paar weken geleden aan hadden gewerkt, hing nog steeds aan de muur. Met eenvoudige tekeningen van planten en algen, zeevogels en schelpen en een golvende rand die de zee moest voorstellen. HET LEVEN LANGS DE VLOEDLIJN. *Een project van Kenneth, Hanna, Simen, Annette en Miriam.* Dezelfde namen stonden op de laatjes achter in de klas, voorzien van etiketjes die ze een van de eerste dagen na de grote vakantie zelf hadden beschreven en aangebracht. In die laatjes bewaarden ze hun oude proefwerken en volle kladschriften, dingen die verder voor niemand van belang waren, toch trok ik er een open en keek de stapel door die erin lag, legde hem terug en trok een ander open, onderzocht het ene na het andere om te kijken of ze er iets interessants in hadden laten zitten, iets persoonlijks, het maakte niet uit wat: een ontroerende tekening, een vergeten dagboek, een verstopte liefdesverklaring –

kleine signalen die me konden vertellen wat ik niet wist of die iets in me zouden oproepen. Tederheid misschien, of intimiteit.

Intimiteit? Intimiteit?

Nee, o nee, dáár ging het in elk geval niet om. Er werd niets in me opgewekt, ook niets bevredigd. Ik zwierf alleen maar wat rond. Ik zag de ingezakte sneeuw buiten toen het wolkendek boven de bergen openbrak en het bleke maanlicht over het plein viel. Ik zag het grofmazige net van een van de speeltoestellen zachtjes heen en weer schommelen in de wind, hoe het hout waaraan het bevestigd was, glansde van het vocht. De wolken die zich samenpakten, de duisternis die viel en het landschap dat weer werd buitengesloten. In het raam werd nu alleen de vage weerspiegeling van het lokaal gereflecteerd. Mijn eigen onduidelijke gezicht. Dat herinner ik me nog. Dat ik daar stond. Maar toen, nauwelijks merkbaar, moet ik weggezakt zijn, het soort gedachten binnen die zich niet bewust zijn van zichzelf, die net als herinneringen slechts grijpbaar zijn als ze allang tot de verleden tijd behoren, want het volgende wat ik me herinner, is dat ik met mijn hoofd in mijn handen achter de lessenaar zat. Misselijk en rillerig staarde ik naar haar tafeltje, niet in staat het onophoudelijke, monotone geluid thuis te brengen dat ik al een hele tijd gehoord had, maar dat me nu pas opviel.

Ding, ding, ding, ding.

Als in een droom kwam ik overeind en liep ik naar het toilet. Zonder het licht aan te doen knielde ik voor de pot, stak mijn vinger in mijn keel en gaf over. Ik bleef een hele tijd languit op de ruwe vloer liggen, toen vermande ik me, spoelde mijn mond en ging naar buiten. Daar klonk het geluid harder. Het was de wind die het vlaggenkoord tegen de mast sloeg. Ik stond stil. Het deed zo goed daar te staan: de milde bries langs mijn huid te voelen, het murmelende geluid van de smeltende sneeuw te horen, te zien hoe het water van de dakgoot in steeds nieuwe V-vormen over het glimmende asfalt stroomde. De zilte vleug in de wind te ruiken. Die geur viel me nauwelijks meer op, dacht ik, maar nu herinnerde hij me aan de eerste weken dat

ik daar woonde. Ik dacht terug aan de kinderlijke vreugde die ik voelde als ik op weg naar school voor de deur bleef staan kijken naar de wolken die zich stapelden boven zee, naar de waterspiegel die grijs en zilverkleurig glinsterde onder de laaghangende regenlucht, naar de wolkenflarden die laag boven de bergen dreven. En aan het geluid van de golven, dat als ik 's avonds naar bed ging en ze vlak onder mijn raam schuimend op het land sloegen, bijna een gevoel van onwerkelijkheid in me opriep, van iets vreemds dat langzaam verdween naarmate ik dieper wegzonk in de slaap, om weer vorm aan te nemen als ik uren later wakker werd, een regelmatig geruis dat er altijd was, dat nooit ophield en dat me nu weer opviel.

Sshhh Sshhh Sshhh Sshhh

Om de bittere smaak van braaksel die ik nog steeds in mijn mond had kwijt te raken, pakte ik een beetje sneeuw van een van de bijeengeschoven hopen langs de muur en likte eraan. De sneeuw was poreus en koud en ik voelde me er iets beter door. Ik sloeg de weg naar het dorp in. Langs de winkel, langs de visafslag, het postkantoor en de in duisternis gehulde huizen. Overal was het stil. Ik zag twee fietsen tegen een muur geleund staan, op het gras doken onder de gesmolten sneeuw stukjes verkleurd vuurwerk op, ik zag een gordijn zachtjes heen en weer gaan boven de trillende warmte van een kachel, een paar laarzen op een stoep, een rafelige wimpel die hard wapperde op de windvlagen van zee. Maar geen mens. Iedereen sliep.

Zij ook.

Bij die gedachte werd ik weer misselijk. Alsof er een verbinding bestond tussen haar en mijn lichaam, dacht ik, een heimelijk verbond waaraan ik zelf geen deelhad. Dat ik niet in de hand had.

Ik keek op en zag vaag het dak van het huis waarin ze lag te slapen, in de kamer waarin ze zich bevond, achter de deur die die hele avond gesloten was gebleven, maar waar ik desondanks met regelmatige tussenpozen naar had zitten staren. Telkens wanneer het gesprek stilviel, slaakte ik een zucht en keek ik even rond, liet mijn blik

toevallig naar de deur dwalen, probeerde erachter te komen wat voor muziek ze daarbinnen draaide, bedacht dat ze misschien aan haar bureautje zat te schrijven. Of lag ze in bed te lezen? Ik was de hele tijd op mijn qui-vive, wachtte erop dat de deur open zou gaan en zij naar buiten zou komen. Toch was ik niet voorbereid toen het gebeurde. Net als zij. Ze begon te blozen toen ze me zag. ‘*Wat is er, Miriam, moet jij niet eens naar bed?*’ vroeg haar vader, en ik strekte mijn arm uit naar mijn sigaretten om de schaamte te verbergen die op datzelfde moment zichtbaar werd, naar ik wist. Mijn blozende gezicht, mijn rusteloze blik, mijn handen die zich niet meer onbevangen lieten sturen. Ik moet een kleur als een boei hebben gehad. Maar haar vader en Henning bleven gewoon doorpraten, alles was nog hetzelfde, ze ging naar de badkamer, *nu kleedt ze zich uit*, een huiverend gevoel van welbehagen als ze de dunne katoenen stof over haar smalle schouders voelt glijden, *nu denkt ze eraan dat ik hier in de kamer zit*. Een glimlach naar de spiegel, een hand langs een wang. O, ja. Want als ze weer naar buiten komt, waagt ze het te blijven staan, neemt alle tijd, staat tegen de deurpost geleund en kijkt me plagerig aan.

‘Welterusten, Henrik’, zegt ze en ze krijgt de aandacht die ze verlangt. Ze zien hoe ze met haar blote voet voor zich over het vloerkleed strijkt, afwezig: haar blik rust op mij. Alsof wij tweeën alleen in de kamer zijn trekt ze haar wijde T-shirt zorgvuldig strak, glimlacht even, dan draait ze zich om. Vanuit mijn ooghoeken zie ik hoe haar vader naar voren buigt. Zij doet de deur open. Hij schenkt zijn glas bij.

‘Jammer dat je maar een jaar blijft’, zegt hij terwijl hij met zijn duim langs de rand van de fles wrijft, hem aflikt. Ik hef glimlachend mijn glas naar hem op.

‘Ja, dat is jammer’, zeg ik. ‘Het bevalt me hier prima.’

We proosten. Haar vader komt overeind, hij moet steun zoeken bij de rand van de bank om niet te vallen. Hij loopt door de kamer naar de badkamer. Ik draai me om en kijk naar buiten. Het sneeuwt

maar door. Onze voetsporen zijn nauwelijks meer te zien, alles wat ervan over is, zijn vage contouren, donkere holtes in het schijnsel vanuit het raam. Vlak daarachter verdwijnen de hopen sneeuw in de duisternis. Geen bomen, niets, alleen bergen, en de zee natuurlijk, waar de golven op het land slaan, zichtbaar als een ijle witte rand in al het zwart. Ook daar sneeuwt het, denk ik, maar zonder gevolgen. De zee slokt alles op, de zee verandert alles in zichzelf.

‘Waar ben jij mee bezig, Henrik?’ vraagt Henning.

Hij fixeert me met zijn blik. Ik moet wel iets zeggen. Ik pak mijn glas op en neem een slok, veeg mijn mond droog.

‘Mee bezig?’ vraag ik.

Misschien heeft ze daarop gewacht, op het geluid van mijn stem, misschien ligt ze daarbinnen wakker met haar ogen dicht te luisteren. Vol verlangen. Trekt haar knieën onder zich op: ze glijden langs de stof van het laken, een hand rust op de rand van het bed, roerloos – nog even en ze valt in slaap. Ze denkt aan mij, ziet mij voor zich, mijn gezicht, mijn ogen, mijn handen die haar huid strelen, ze voelt het, ze herinnert het zich, ze is vol verlangen.

Henrik Henrik Henrik

Mijn hart beefde.

*

Zelfs de ergste herinneringen krijgen vroeg of laat wel iets positiefs, er is altijd wel iets wat de gedachten kunnen koesteren. Nostalgie is schaamteloos. Niet wat je deed of wat er met jou werd gedaan, niet hoe je je voelde, maar *dat je daar was*. In een andere wereld.

Een dorp aan zee helemaal in het noorden van Noorwegen, daar was ik heen gegaan, daar liep ik bijna negen maanden rond, in die waanzinnige zomer met dag en nacht zon en in die net zo waanzinnige winter: in december werd het midden op de dag slechts één uur licht, dat was alles, een grijzig schijnsel zó kort dat de dageraad en de schemering in elkaar overliepen. De dag was slechts een streep

in de nacht, een groef die langzaam met duisternis werd gevuld. Maar opeens was het omgekeerd, opeens groeide de dag en drong hij de twee muren van duisternis ongeduldig beetje bij beetje verder uit elkaar. Langzaam werd de hemel geopend en stroomde het licht binnen, steeds meer licht naarmate de lente vorderde, tot in mei, toen de duisternis zo verzwakt was dat ze nog slechts aanspraak maakte op een uurtje rond middernacht. Net een oude vader, dacht ik, hij ligt op sterven in de slaapkamer, in het huis verspreidt zich een zekere opluchting, hij is zo verzwakt. Toch weet hij al zijn kracht te mobiliseren en staat op, één keer per dag eet hij samen met de anderen, bleek en lamlendig zit hij erbij. Maar het is voldoende. Hij zaait nog steeds angst. Pas als hij weer in bed ligt, wagen ze het hun stem te verheffen. En dat gebeurt steeds vaker, zijn bezoeken worden steeds korter, tot hij op een dag niet meer kan en ze het huis voor zichzelf hebben. Iedereen is opgelucht. Hij zal sterven.

Maar sterft hij?

Nee, hij sterft niet. Zijn krachten keren terug. Hij sterkt aan. Hij staat in de deuropening, het is herfst, de lucht wordt killer, hij wordt steeds sterker, het duurt niet lang meer of hij is er de hele tijd, te midden van hen, en ze buigen het hoofd, weer buigen ze het hoofd.

Maar zelfs dát zullen ze op een dag missen, zoals ik al spoedig de maanden zal missen dat ik daar in het noorden woonde. Want nostalgie is schaamteloos. Die herinnert zich wat ze wil en dwingt je ertoe te verlangen. Nostalgie geeft niets om jou en wat jij belangrijk vindt, wat het waard is je te herinneren of wat verdrongen moet worden. Ze insisteert. Ze zegt: er is altijd wel iets wat je mist. En aanvankelijk ben je het met haar eens, hoe kun je het niet met haar eens zijn als je het geluk door je heen voelt stromen? Maar dan herinner je het je weer, dan kijk je rond in je herinnering, dan komt tevoorschijn wat je probeert te vergeten, *nee, nee, heb ik dat gedaan, heb ik dat gedaan*, en geen licht ter wereld is mooi genoeg om zich dan in je staande te houden, in een poging om je te beschermen moet je ook het licht verdringen. Het brengt iets mee waar je niet

aan mag denken. Alsof ergens in jezelf een vijand huist, iemand die een niet-aflatende stroom oude gebeurtenissen je bewustzijn binnenstuurt, denk je, iemand die je langgeleden hebt verraden en die nu met wraakzuchtige behendigheid de muur van de verdringing omzeilt en steeds weer toegang tot je gedachten afdwingt. Ben je sterk genoeg, kun je ze afweren zonder er een blik op te werpen, ze bedwingen met je geest, *nee, nee, dat niet*, dan vallen ze langzaam terug in de diepte waaruit ze gekomen zijn, zonder enige schade aan te richten.

Dat is de weldadigheid van de verdringing.

Maar het eist wel iets. Soms heb je het gevoel dat het al je kracht vergt om wat er is gebeurd in bedwang te houden, dat het je steeds meer gaat kosten en dat je tegen datgene wat er op dit moment gebeurt, hier en nu, niet meer opgewassen bent, dat je een zwakkeling bent, niet tegen het leven bestand, zielig, arme, arme jij, denk je, waarop je omdraait als een blad aan een boom: *dit is te gek*, denk je dan, jezelf zo te liggen afkraken, je hebt tenslotte maar één leven, een beperkt aantal jaar, en het voelt als een doodzonde die tijd te gebruiken om op jezelf af te geven. Volkomen belachelijk, denk je, maar wat kun je eraan doen?

Iemand worden die handelt, misschien, in plaats van iemand die handelingen ondergaat. Iemand zijn die wat er is gebeurd met klinische afstandelijkheid analyseert, iemand die begrijpt.

Zou je met behulp van heldere gedachten en een koel intellect een van die enorme herinneringen niet de operatiezaal van het vernuft kunnen binnenloodsen, haar daar dissecteren en stukje bij beetje proberen te begrijpen? Want het is toch ondraaglijk om onderworpen te zijn aan onbekende krachten, je te laten sturen door iets wat buiten bereik van jouw wil ligt?

Ondraaglijk en onwaardig. Dus laat je een expeditie afdalen in de diepte van jezelf. Flakkerend licht langs vochtige hersenkronkels, de een of andere versteende herinnering, een vaal verdriet dat zich voortsleept, zo goed als dood. De expeditieleden laten het met rust,

het zal sowieso binnenkort sterven. Ze hebben belangrijker dingen te doen, trekken verder door de hersenwindingen, steeds dieper, voelen de warmte toenemen, ergens vlakbij heerst een enorme activiteit. Ze haasten zich voort. Plotseling schiet er iets voor hen langs, een abrupte beweging waarbij ze allemaal blijven staan. *Wat was dat?* Angstig schijnen ze er met hun zaklantaarns op. Ze houden hun adem in. Dan moet een van hen lachen. *Dat was alleen maar een ingeving!* Als ze verdergaan heerst er een vrolijke stemming, al voortlopend laten ze de lichtkegels rondgaan, ze glimlachen om alle nutteloze informatie die hier vergaard is. Maar al gauw keert de ernst terug. Vaag zien ze een roodachtig licht voor zich en ze begrijpen dat ze in de buurt komen. Aan de rand van de afgrond blijven ze eerbiedig staan. De deskundige wijst: *daar ligt de hersenbalk, die verbindt de beide helften, daar onder ons is de voorhoofdskwab. Daar moeten we naartoe.* Ze gaan op de grond liggen en schuiven als robben richting rand. Ze staren naar beneden in het onderbewustzijn. Daar gist en borrelt het van de activiteit. Gedachten worden gemalen en gekneed, verbrijzeld en gesmolten, behamerd en beslagen tot steeds nieuwe vormen.

‘Dáárheen?’

‘Ja, mijn jongen. Kijk!’ zegt de aanvoerder en hij geeft hem een touw en bouten.

Een dergelijke afdaling vereist veel, elke bout moet diep worden bevestigd om de noodzakelijke steun te verlenen, soms doet het denken pijn. Langzaam maar zeker zakken ze af tot ze op de bodem staan en verward om zich heen kijken. In deze vormloze chaos duiken allerlei verwrongen en zonderlinge schepselen op, enkele herkennen ze, bij andere deinzen ze angstig terug. Na rijp beraad kiezen ze er één uit. Een reusachtige herinnering die nog steeds intact is. Ze ligt onbeweeglijk in zichzelf gekeerd. Met veel moeite lukt het hun een touw om haar te bevestigen. Ze klimmen weer naar boven, waar ze zich omdraaien en het touw beginnen op te halen. Langzaam maar zeker maakt de herinnering zich los en komt omhoog, ze trekken

uit alle macht, weten haar ten slotte over de rand te wippen en nu kunnen ze haar door de kronkels naar het bewustzijn slepen, waar ze verwacht wordt: de vertegenwoordigers van het verstand staan klaar rond een tafel. De messcherpe instrumenten die in het gelid liggen, glanzen in het onbarmhartige schijnsel van het licht. De sfeer is gespannen en vol verwachting. Want wat voor herinnering is dit?

Ze binden het enorme geval aan de tafel vast en pakken met vaste hand hun instrumenten. De dissectie kan beginnen.

Het is een fijne herinnering. Aan de eerste vriesnacht, toen de vochtige waas op de grond 's avonds was bevroren en je buiten in het donker hijgend hardliep. September in Noord-Noorwegen. Daar kun je aan terugdenken. De geur van de bergen diep opsnuiven in die plotselinge kilvochtige luchtblazen langs de weg. Een goed gevoel, toch? Net zoals je schurende longen een goed gevoel geven elke keer als je ademhaalt. De koude, scherpe lucht, de zachte, vuile longen. Je rent maar door. *Hhha-ha hhha-ha hhha-ha* door de duisternis. De tunnel in. Die loopt langzaam op en je gaat sneller lopen. Nog vijftig meter, dan kun je op het plateau voor de uitgang weer op adem komen terwijl je op het dorp neerkijkt. Het tekort aan zuurstof als een bijna panische pijn in je borst. Maar die gaat gauw over. Je glimlacht en rekt je spieren tegen de bergwand, ziet voor je hoe de zuurstof die arme droogstaande longen binnenstroomt, hoe de blaasjes onmiddellijk uitzetten en in lucht zwelgen, het enige wat ze ooit begeren.

Wat deed je daar, wat voelde je toen, *waar dacht je aan?*

Het was september en ik had net een maand als leraar in dit dorpje gewerkt. Er was nog steeds een heleboel nieuw, maar ik had een paar mensen leren kennen, ik begon het werk onder de knie te krijgen en het leek een fijn jaar te gaan worden. Ik was 's avonds zelfs met hardlopen begonnen! Ook al hield ik dat maar een half uurtje vol,

een paar kilometer langs de fjord, en voelden mijn benen slap en trillerig van de inspanning als ik dan voor de tunnel bleef staan.

Het laatste stuk liep ik altijd gewoon, de heuvel af en door het dorp, die kleine verzameling huizen die ingeklemd lag tussen de zee aan de ene kant en een steil bergmassief aan de andere. Een visafslag, een winkel, een postkantoor, een kerk en een school. Driehonderd zielen woonden en hadden hun bezigheden hier op deze verlaten, aan weer en wind blootgestelde plek. Grijsz lucht, grijze zee, grijze bergen. En elke dag kwamen de wolken van zee aangedreven, als grote, luie walvissen, op hun weg naar de kust verloren ze aan opwaartse druk en zakten langzaam. Boven de fjord streek hun buik over de grijsgroene deining, ze vulden de lucht tussen de huizen en doordrenkten alle kleuren met hun vocht. De hele tijd dezelfde beweging. Alles kwam van zee. Naarmate de herfst vorderde, werd het toch al onherbergzame landschap blootgesteld aan de ene aanval na de andere, een offensief dat alleen maar in intensiteit leek toe te nemen, de wind stuitte nergens op hindernissen, hij joeg over zee, hield even zijn adem in en trof dan met enorme kracht het dorp. Op een nacht rukte hij een dak van een huis, tilde het op en slingerde het aan de vloedlijn weer neer, op een middag wierp hij een caravan om, op een ochtend kreeg hij een vrouw te pakken en duwde haar voor haar huis de helling af: ik zag het van achter het raam, hoe ze beduusd weer op de been kwam en onmiddellijk om zich heen keek om te zien of iemand haar onderuit had zien gaan.

De eerste weken vond ik het heerlijk. Ik had geen verplichtingen, ik stond erbuiten, het gladgeslepen, boomloze landschap en het vijandige weer zeiden me niets, ik zou hier een jaar blijven en dan zou ik weer vertrekken.

Maar wat met hen die hier hun leven hadden? Hoe verging het hun?

Als ze vol haat en verbittering thuis hadden gezeten, elkaar wantrouwig hadden beloerd en zich hadden laten overmannen door de infantiele woede van de zelfrechtvaardiging, zoals elders in kleine gemeenschappen het geval is, zouden ze langzaam zijn uitgestor-

ven. Want wat hadden ze behalve elkaar? Ze gingen op bezoek bij elkaar, vierden feest met elkaar, zaten in de winkel een kop koffie met elkaar te drinken, werkten met elkaar op de vissersschepen en op de afslag, gingen zelfs met elkaar op vakantie naar het zuiden, ze sliepen met elkaar, trouwden met elkaar en kregen kinderen die met elkaar speelden, zo was het en zo was het altijd al geweest. Ze hadden niet anders. De invallers op school, wij die elk jaar bij hen kwamen wonen, werden met een zeker leedvermaak bekeken, nam ik aan, aangezien we allemaal dezelfde ontwikkeling doormaakten: van het geestdriftige Oost-Noorse enthousiasme gedurende de eerste weken – *ik heb een visarend gezien! Ik heb een vis gevangen!* – tot het trage opzuigen en verteren van het onbekende, dat elke kleine gemeenschap op gang brengt, vanaf de dag dat je aankomt en al je gedachten om andere plaatsen en andere mensen cirkelen tot de dag dat je vertrekt en je gesteld bent geraakt op de bewoners van het dorp en de gebeurtenissen in het dorp je bezighouden. Van die dingen die zich onmerkbaar afspelen: je praat met mensen, je denkt aan hen zoals zij aan jou denken, je ontmoet elkaar weer, je wordt aan nieuwe mensen voorgesteld en mogelijk duikt even met lichtelijke bezorgdheid de vraag in je op wat ze van je vinden – dan is het gebeurd, dan raak je ze niet meer kwijt.

Net zomin als zij jou.

Maar daar in het noorden vormde dát geen bedreiging, hun vriendelijkheid verhulde geen andere motieven, die was oprecht gemeend, die was gewoon zo. Ze hadden het goed met me voor. En toch: dat op zich is nooit echt een criterium voor goedheid geweest. Het gaat erom of je het goed met jezelf voorhebt.

Dus hoe zat dat met hen? Hadden ze het goed met zichzelf voor?

Ze werkten hard, dag in dag uit op de visgronden op zee, en als ze aan de wal waren begonnen ze te drinken, zo leefden ze. Het lukte me niet om vat op hen te krijgen. Het was alsof hun persoonlijkheid oploste in glimlachen en grappen, ze ontglipten aan elke beschrijving die niet gericht was op wat ze op welk moment ook deden: werken,

eten, slapen, feestvieren. Vrolijke duivels. Als je een vinger naar hen uitstak, trokken ze zich terug, als je aandrong, wendden ze zich af, ze gingen alles uit de weg wat onaangenaam en serieus was, ze dronken en lachten en gaven geld uit, ik begreep hen niet, toch vroegen ze of ik meekwam, gaven me rondjes, *alsof ik een van hen was*, dacht ik eerst, maar nee, dat was het niet. Ze waren helemaal niet in mij geïnteresseerd, net zomin als in zichzelf. Wat ik elke dag tegenkwam in de winkel, in het postkantoor, op de weg, wat ik vriendelijk toeknikte en waar ik naar glimlachte en samen mee dronk, was hun kleinste gemene deler, een compromis, want alleen een idioot kon het daar, in die gemeenschap, opbrengen met zijn eigen persoonlijkheid en zijn ernst op de rug tegen de stroom in te roeien, nee, die schud je thuis van je af. Problemen waar je kwade alter ego zich aan te goed doet. Hij die verborgen achter de gordijnen leeft, hij die vreemden uit de weg gaat, hij die alleen van jou houdt.

Ik had het al lopend koud gekregen. De wind blies dwars door mijn dunne trainingsjack heen, toch bracht ik het niet op om weer hard te gaan lopen, moe en slap als ik me voelde. Maar toen ik bij de kleine helling voor het huis kwam, zag ik hen, vier meisjes uit mijn klas, ze stonden voor de deur te wachten. Ze hadden me nog niet gezien, dus zette ik het toch weer op een lopen. Ze draaiden zich om en keken al pratend naar me. Het laatste stukje zette ik er de spurt in en toen ik voor hen bleef staan, was ik volledig kapot. Ik voelde hoe mijn wangen rood kleurden door mijn snelle hartslag. Ze lachten me uit omdat ik te veel buiten adem was om iets te zeggen, ik kon alleen maar naar de deur wijzen, *wilden ze mee naar binnen komen?*

De meisjes zwierven 's avonds wat door het dorp, hingen bij de kiosk rond, er gebeurde niet veel, zo nu en dan gingen ze bij een van de leraren op bezoek. Hanna, Katarina, Miriam en Annette. Zonder hun jas uit te doen schoven ze aan op de bank, alle vier, ze maakten geintjes en giechelden, hun mouwen knisperden, af en toe bloosde een van hen omdat ze zich net had aangesteld en met een holle stem

had gepraat: dat was om mij na te doen. Ik glimlachte terwijl ik koffie aan het zetten was, vroeg zoals altijd of ze ook een kopje wilden, o nee, geen koffie. Ik ging in de stoel aan de andere kant van de tafel zitten, stak een sigaret op, moest hoesten omdat mijn keel nog was samengesnoerd na de inspanning, ze moesten weer lachen. Keken een tijdje de kamer rond, wat gepor en getrek soms, dan: *nee, zullen we gaan* – en dan gingen ze er weer vandoor.

En ik?

Vol van een soort tederheid zag ik hen naar de winkel hollen, het maakte me blij als ze kwamen. Anderzijds voelde ik me altijd zo lompe en onhandig, zo veel te groot voor hen, met hun verlegen glimlachjes en blozende gezichten: iets in hen bracht me in de war. Op school was het een ander geval, daar lieten ze zich manipuleren en controleren, want ik wist alles van hen en zij niets van mij. Maar hier? Wat hadden ze dat me zo van mijn stuk bracht, wat was er met hen?

Het gebeurde ook wel dat andere, kleinere kinderen op bezoek kwamen, die waren altijd dankbaar, bij hen hoefde ik alleen maar hun verwachting ten aanzien van volwassenen te doorbreken, dan moesten ze lachen. Iets vertellen waarvan ze heel zeker wisten dat het niet waar was – zoals dat ik Henrik niet was, maar zijn tweelingbroer – dan staarden ze me verbaasd aan, *neehee!* en ik *ja, hoor*, en zij *nee?* En dan vroeg ik wat ze van Henrik vonden, of hij eigenlijk niet een beetje dom was, en dan knikten ze met glanzende ogen.

Ik stelde me voor dat ze tot een ander, een edeler ras behoorden, dat in een eenvoudiger wereld leefde dan de mijne, onaantastbaar, want alles hier ging langs hen heen, ze waren altijd helemaal zichzelf en ik had nooit problemen met hen. De meisjes daarentegen waren al bezig afstand van hun eigen mensen te nemen. Ze waren dertien en kwamen uit hetzelfde plaatsje, maar langzaam waren ze op weg naar iets voor henzelf onoverzichtelijks en onbegrijpelijks. Dat merkte ik aan hen. Het hulpeloos harde dat ze de laatste tijd allemaal hadden gekregen, onhandige, gekunstelde bewegingen

die de drang in bedwang hielden om gewoon rond te hollen en te spelen, nergens aan te denken, alleen maar te lachen en nog eens te lachen. Hun ogen, waarmee ze rolden zodra ze kinderlijke trekjes ontdekten bij hun leeftijdsgenootjes om die daarmee als inferieur te bestempelen, hun vingers, waarmee ze de kauwgom in lange draden uit hun mond trokken, die ze er dan omheen wikkelden terwijl ze naar het schoolplein staarden met die uitdrukking van moeizaam verworven levensmoeheid die ze steeds vaker vertoonden, de fluis-terende gesprekken in de klas, die plotseling werden afgebroken als ik binnenkwam; dan glipten ze snel naar hun plaats, ik zag hoe ze hun opwinding probeerden te verbergen terwijl ze hun handen op hun tafeltje legden en naar me opkeken, en de opluchting als ik iets doms zei, want dan konden ze gelaten zuchten, dan konden ze met hun ogen rollen, dan waren zij degenen die alles beter wisten.

Een enkele keer was ik er echter getuige van hoe die voortdurende en vermoeiende zelfverloochening werd afgeworpen. Van het ene op het andere moment bevonden ze zich zomaar op een dag samen met de andere kinderen boven aan de helling, lang en slungelig staken ze boven de groep gedrongen, dik ingepakte tienjarigen uit, die in hun gladde gewatteerde jacks en met hun sjaals en mutsen, wanten en stevige laarzen om hen heen darden, passend gekleed voor waar ze mee bezig waren: in de sneeuw buitelen, holen graven en joelend de helling af glijden. Activiteiten waar de dungeklede dertienjarige meisjes zich nu ook in stortten, zag ik: gillend lieten ze zich naar beneden glijden, en als ze een paar seconden later onder aan de helling opstonden, dachten ze er niet aan de sneeuw van hun kleren te borstelen om ze droog te houden, iets waar ze anders o zo zorgvuldig op toezagen, o nee, ze waren zichzelf vergeten en ploeterden onmiddellijk weer door de diepe sneeuw naar boven om nog eens naar beneden te glijden terwijl ze lachten van plezier. Een verlossing. En zij boetten daarmee niets van hun waardigheid in zoals ik zou hebben gedaan als mijn lijf giechelend naar beneden was gegleden te midden van die groep kinderen. Voor mij was het te

laat. Voor hen was het nog steeds mogelijk, zij het op het kantje af: ik zag de tienjarigen een beetje verbaasd naar hen kijken, maar het vervolgens accepteren, en uit hun opgewonden gedrag begreep ik dat ze zowaar een beetje geveleid waren omdat de meisjes plotseling met hen wilden meedoen. Ze benutten de kans om zich te laten gelden, stoer duwde een van hen Katarina om, op een of andere manier wist hij dat hij nu kon doen wat anders ondenkbaar was. Maar ik? Ik moest er genoeg mee nemen hen gade te slaan, die ongelooflijk liefvallige dertien jaar oude meisjes, die zichzelf even waren vergeten daar boven aan de top van de helling, en die toen ze mij in de gaten kregen, glimlachend riepen dat ik mee moest doen.

Zo wisselden de meisjes tussen hun twee stadia, en respectievelijk wisselde ook het beeld dat ze van mij hadden. Ook ik veranderde voor hen. Van een man naast wie ze konden gaan zitten, wiens hand ze konden vastpakken, speels, aanhalig, in iemand naar wie ze stiekem gluurden, die hen deed blozen en bij wie ze voor geen goud dicht in de buurt durfden te komen, ook al wilden ze dat nog zo graag.

Maar van dat alles waren ze zich niet bewust. Ze wisten niet wat er aan de hand was.

Kom op, Henrik! gilden ze, ik schudde glimlachend mijn hoofd en zij gingen weer door: de hele pauze ravotten ze in de sneeuw samen met die anders onwaardige kinderen van de basisschool. Toen ik hen aan het begin van het volgende lesuur van achter mijn lessenaar gadesloeg, merkte ik dat iets van die stemming in hen was blijven hangen. Warm en bezweet gingen ze op hun plaats zitten. Ze waren opgewonden, hadden helemaal geen zin serieus aan het werk te gaan en ze probeerden mij in te palmen door als kleine kinderen te zeuren en te jammeren, legden hun hoofd op hun tafeltje en keken me smekend aan terwijl ik het stapeltje taken gelijkstootte: *ach, toe nou, Henrik.*

‘Geen sprake van.’ ‘Doe niet zo flauw, kom op nou, Henrik, wees

eens aardig.’ ‘Nee’, zei ik met strenge stem. Ze merkten dat ze te ver waren gegaan, richtten zich op en toen ik langs hun tafeltjes kwam om de taken uit te delen, weigerden ze me aan te kijken. *Als je dan per se wilt.* Dwars en chagrijnig begonnen ze aan hun sommen, met een ernst waarvan ze de draagwijdte absoluut niet kenden, maar waar ze zichzelf desondanks toe dwongen.

Ik ging achter de lessenaar zitten en zag Henning op een holletje onder het afdak van het schuilhok lopen. Hij wierp een blik in onze richting en verdween toen door de deur aan de overkant.

Het begon al te schemeren. Alles wat we nog kregen was een zwak pulserend licht, alsof de lucht niet meer kon opbrengen, zich slechts omdraaide om verder te slapen. Zwart en zwaar liet hij de sneeuw door zich heen vallen.

Ze waren allemaal aan het werk. Hanna had problemen, ze staarde voor zich uit alsof ze nadacht, maar ik wist hoe het ervoor stond. Alleen al de angst om het niet te kunnen maakte het haar onmogelijk om zich te concentreren. De nadenkende blik was een afleidingsmanoeuvre, een excuus om niets op te hoeven schrijven. Aan het tafeltje voor haar zat Miriam over haar werk gebogen met haar elleboog op het tafelblad gesteund en haar kin in haar hand. Zij zat te schrijven. Ik zou naar haar toe kunnen gaan om alleen even te ruiken, dacht ik, de geur opsnuiven van haar warme, vochtig wollen trui. Haar zoete adem. Vast en zeker aangescherpt door de mondspray die ze gebruikten, die apothekerslucht uit een busje dat de meisjes elkaar aan het begin van de dag onderling toewierpen, waarop het *pssst* tegen het gehemelte werd gespoten; dan smakten ze even, tevreden. *Mag ik het even!* Het was een kleine gemeenschap op zich waarbinnen alle mogelijke voorwerpen de ronde deden, van de een naar de ander, ze vormden allianties en bespioneerden elkaar, zochten hun heil in ingewikkelde intriges met verschillende symbolen die alleen ingewijden begrepen, en als het zover kwam dat er iemand uit de groep werd verstoten, gebeurde dat meedogenloos en met grote consequentie. Plotseling konden ze oude vrienden

naar de uiterste duisternis verbannen, alsof ze een krankjorume religieuze of politieke sekte waren. Maar binnen een sekte bestaat er tenminste een reden voor de verstoting: twijfel, onzekerheid, verschil in overtuiging. Bij de meisjes was er geen sprake van enige reden, hun wreedheid was wispelturig en vond zijn oorsprong in vage begrippen die voortdurend van inhoud veranderden.

Ik kwam overeind en liep langs de rijen tafeltjes. Als ik doelbewust bij Hanna bleef staan, zou ik haar te kijk zetten, alsof zij altijd hulp nodig had, alsof ik daar hoe dan ook al van uitging. Ze waren dertien jaar oud en ik wist hoe het hun zou vergaan. Dat wordt al in de derde of vierde klas duidelijk. Maar dan is het te laat. Als je het ziet aankomen, is het te laat. En er was niets wat ik kon doen. Hanna, bijvoorbeeld, kon ik niet helpen, ook al begreep ik dat ze het over niet al te lange tijd zou opgeven en zich tegen de school zou keren, die haar het leven zo moeilijk maakte, *bah, zo saai*, om aan een nieuw leven te beginnen waarover ze de anderen in geuren en kleuren zou vertellen. Een pioniere in het obscene. Ze kennen haar, ze herkennen haar, zij is degene die meekomt. Schaamteloos nemen ze haar. Achter in de auto, al rijdend, ze voelt hoe een hand haar rits naar beneden trekt, blijft stil zitten, geen liefkozing, niets, de hand foemelt, zoekt. De haren onder haar slipje. Vingers. Zijn dronken adem. *Sjjjt*. Ze voelt een vinger in zich, moet bijna huilen, weet niet wat ze moet doen, kijkt naar buiten. Een traan langs haar wang? In een afgesloten kamer tijdens een feest. Ze kennen haar, zij is degene die meekomt. Ze ligt te kronkelen, wit in het donker, ze verachten haar, ze kreunt onder hen, gilt het uit.

De oefenweide voor domme kinderen.

Hanna merkte dat ik naar haar keek en boog haar hoofd. Schreef wat op, streepte wat door. Toen, eindelijk, kon ze me een teken geven. Ik boog over haar schouder.

‘Die lukt me niet’, fluisterde ze en ze tikte met haar vinger op het blad.

Ik legde het haar uit.